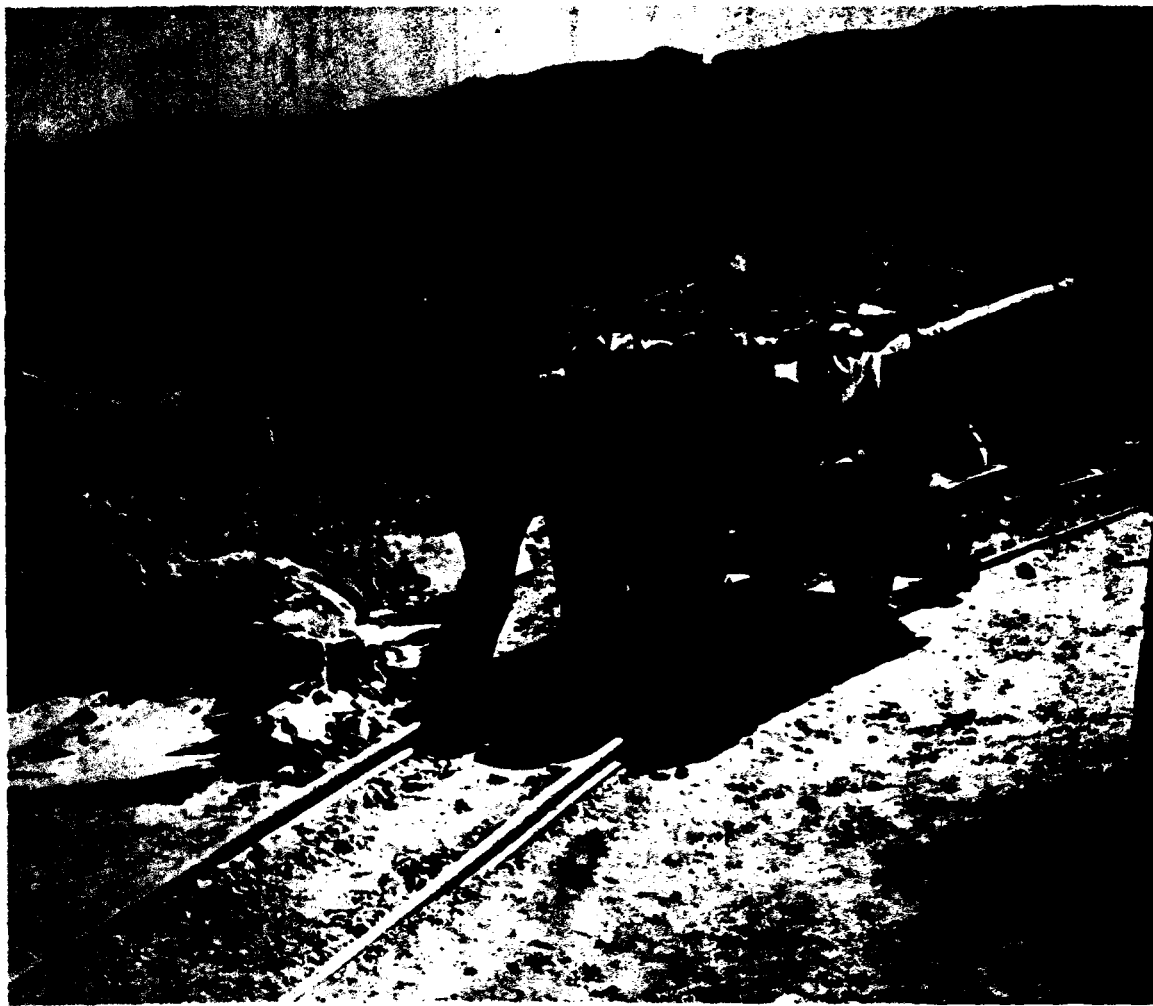

Ο Orlando Letelier δολοφονήθηκε, μαζί με το συνεργάτη του Romo Moll, στις 21 Σεπτεμβρίου 1976 στην Ουάσινγκτον, από βόμβα που ανατίναξε το αυτοκίνητό τους. Ο Letelier ήταν ύπολογος ξεωτερικών της κυβέρνησης του Άλλιέντε, και μετά το πραξικόπημα στη Χιλή δίδασσε στο Πανεπιστήμιο της Ουάσινγκτον. Ο θάνατός του έπηξε μεγάλο πλήγμα για όλους όσους αγωνίζονται ενάντια στην τρομοκρατία της χιλιανής χούντας. Το άρθρο του που ακολουθεί δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στις 28 Αύγουστο 1976 στο περιοδικό Nation. Θά θέλαμε να τιμήσουμε τον αγωνιστή με την ανάδημοσίευση του άρθρου αυτού στην Ελλάδα.

Τό τίμημα τῆς «οικονομικῆς ἐλευθερίας» – τὰ «παιδιά τοῦ Σικάγου» στή Χιλή

Orlando Letelier

Θά ἔμοιαζε κοινοτοπία ἡ παρατήρηση ὅτι ἡ οικονομική πολιτική, κατά τήν ἐφαρμογή της, ἐξαρτάται ἀπό καί συγχρόνως προσδιορίζει τήν κοινωνική καί πολιτική πραγματικότητα. Ἐτσι ἡ οικονομική πολιτική ἐπιβάλλεται μέ σκοπό τόν ἔλεγχο τῶν κοινωνικῶν δομῶν.

Ἐπιμένω σ' αὐτό ἐπειδή ἡ ἀναγκαία διασύνδεση τῆς οικονομικῆς πολιτικῆς μέ τό κοινωνικοπολιτικό της πλαίσιο φαίνεται νά λείπει ἀπό πολλές ἀναλύσεις τῆς σύγχρονης κατάστασης στή Χιλή. Δηλαδή, ἡ παραβίαση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, τό σύστημα τῆς θεσοθετημένης βίας, ὁ δραστικός ἔλεγχος καί ἡ καταστολή κάθε διαφωνίας σημαντικῆς μορφῆς ἀναφέρονται

(καί συχνά καταδικάζονται) σάν φαινόμενο πού μόνο ἔμμεσα συνδέεται, ἀν δέν εἶναι τελείως ἀσύνδετο, μέ τήν κλασική χωρίς περιορισμούς πολιτική τῆς «ἐλεύθερης ἀγοράς» πού ἐπέβαλε ἡ στρατιωτική χούντα. Αὐτή ἡ παράλειψη συσχέτισης χαρακτηρίζει εἰδικότερα τὰ ἰδιωτικά καί δημόσια χρηματοδοτικά ἰδρύματα πού ἔχουν ὑμνήσει καί ὑποστηρίζει ἀνοιχτά τήν οικονομική πολιτική τῆς κυβέρνησης Πινοσέτ, ἐνώ ἐκφράζουν τή λύπη τους γιά τήν «ἀσχημη διεθνή εἰκόνα» πού διαμόρφωσε ἡ χούντα λόγω τῆς «ἀκατανόητης» ἐμμονῆς της νά βασανίζει, νά φυλακίζει καί νά καταδικάσει αὐτούς πού τήν κριτικάρουν. Τήν πρόσφατη ἀπόφαση τῆς Διεθνούς Τράπεζας νά δώσει δάνειο 33 ἔκατ. δολάρια στή χούντα τῆ δικαιολόγησε ὁ πρόεδρος της Ρόμπερτ Μακναμάρα σάν ἀπόφαση βασισμένη σέ καθαρά «τεχνικά» κριτήρια, ἐννοώντας ὅτι δέν ἔχει ἰδιαίτερη σχέση μέ τήν τοπική πολιτική καί κοινωνική κατάσταση τῆς χώρας. Τίς ἴδιες δικαιολογίες χρησιμοποιοῦν οἱ ἀμερικανικές ἰδιωτικές τράπεζες πού, σύμφωνα μέ ἕναν ἀντιπρόσωπο μιᾶς εταιρίας παροχῆς πληροφοριῶν σέ ἐπιχειρήσεις, «συναγωνίζονται ποιά θά πρωτοδώσει δάνεια» (βλ. Ann Crittenden, «Loans from Abroad Flow to Chile's Rightist Junta», *The New York Times*, 20 Φεβρουαρίου).

Ἄλλα κανένας δὲν ἔχει ἐκφράσει καλύτερα αὐτὴ τὴ θέση ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ οἰκονομικῶν τῶν ΗΠΑ. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψη στὴ Χιλίη, ὅπου συζήτησε τὴν παράβαση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ κυβέρνηση, ὁ William Simon συγγάρηκε τὸν Πινοσέτ γιατί ἀπέδωσε «οἰκονομικὴ ἐλευθερία» στὸ χιλιανὸ λαό (*The Times*, 17 Μαΐου). Αὐτὴ ἡ πολὺ βολικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύστημα, ὅπου ἡ «οἰκονομικὴ ἐλευθερία» καὶ ἡ πολιτικὴ τρομοκρατία μποροῦν νὰ συνυπάρχουν χωρὶς καμιὰ σχέση μετὰξὺ τους, ἐπιτρέπει στοὺς ἐκπροσώπους τῶν χρηματοδοτικῶν ὀργανισμῶν νὰ ὑποστηρίζουν τὴν ἰδέα τῆς «ἐλευθερίας», ἐνῶ προφορικὰ ὑποστηρίζουν καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Ἡ χρησιμότητα αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμοῦ ἐκτιμήθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς πού ἀκολουθεῖται σήμερα στὴ Χιλίη. Ὁ Milton Friedman, θεωρητικὸς ἰδρυτὴς καὶ ἀνεπίσημος σύμβουλος τῆς ὁμάδας τῶν οἰκονομολόγων πού διευθύνουν σήμερα τὴ χιλιανὴ οἰκονομία, δῆλωσε στὸ *Newsweek* (14 Ἰουνίου): «Παρά τὴ βαθιὰ διαφωνία μου μὲ τὸ αὐταρχικὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς Χιλίης, δὲν τὸ θεωρῶ κακό γιὰ ἕναν οἰκονομολόγο νὰ δώσει τεχνικὲς οἰκονομικὲς συμβουλές στὴ χιλιανὴ κυβέρνηση, ὅπως δὲ θεωρῶ κακό γιὰ ἕνα γιαντὸ νὰ δώσει τεχνικὲς ἰατρικὲς συμβουλές στὴ χιλιανὴ κυβέρνηση προκειμένου νὰ καταπολεμηθεῖ μιὰ ἐπιδημία».

Εἶναι περίεργο τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού ἔγραψε τὸ βιβλίο *Capitalism and Freedom* (Καπιταλισμός καὶ Ἐλευθερία) γιὰ νὰ ἀποδείξει τὴν ἀποψη ὅτι μόνο ὁ κλασικὸς οἰκονομικὸς φιλελευθερισμὸς μπορεῖ νὰ στηρίξει τὴν πολιτικὴ δημοκρατία, φτάνει τώρα νὰ ξεχωρίζει τὴν οἰκονομία ἀπὸ τὴν πολιτικὴ, όταν οἱ οἰκονομικὲς θεωρίες πού ὑπερασπίζονται συμβαδίζουν μὲ τὸν ἀπόλυτο περιορισμὸ κάθε δημοκρατικῆς ἐλευθερίας. Ὁ καθένας θὰ περίμενε λογικὰ ὅτι, ἐφόσον αὐτοὶ πού περιορίζουν τὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση θεωροῦνται ὑπεύθυνοι γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέτρων πού παίρνουν στὴ σφαῖρα τῆς πολιτικῆς, αὐτοὶ πού ἐπιβάλλουν ἀπεριόριστη «οἰκονομικὴ ἐλευθερία» θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ ὑπεύθυνοι γιὰ τὸ ὅτι ἡ ἐπιβολὴ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς συνεπάγεται ἀναπόφευκτα μαζικὴ καταπίεση, πείνα, ἀνεργία καὶ ἕνα βίαιο ἀστυνομικὸ καθεστῶς.

Ἡ οἰκονομικὴ συνταγὴ καὶ ἡ πραγματικότητα τῆς Χιλίης

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ πού ἐφαρμόζεται τώρα στὴ Χιλίη ἀποτελεῖ τὴν προσπάθεια πραγματοποίησης τῶν ἱστορικῶν φιλοδοξιῶν μιᾶς ὁμάδας Χιλιανῶν οἰκονομολόγων· οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς σπούδασαν στὸ Πανεπιστήμιό τοῦ Σικάγου μὲ τὴν ἐποπτεία τοῦ Milton Friedman καὶ τοῦ Arnold Harberger. Οἱ οἰκονομολόγοι αὐτοὶ, «τὰ παιδιὰ τοῦ Σικάγου», ὅπως τοὺς λένε στὴ Χιλίη, ἀναμίχθηκαν στὴν προετοιμασία τοῦ πραξικοπήματος πείθοντας τοὺς στρατηγούς ὅτι μπορούσαν νὰ συμπληρώσουν τὴ βία πού διέθεταν οἱ στρατιωτικοὶ μὲ τὸ θεωρητικὸ ὑπόβαθρο πού τοὺς ἔλειπε. Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γερουσίας τῶν ΗΠΑ γιὰ τὴν Ἀσφάλεια ἀποκάλυψε ὅτι στὸ σχεδιασμὸ τῶν οἰκονομικῶν μέτρων πού θέσπισε ἡ χιλιανὴ χούντα ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας βοήθησαν «συνεργάτες τῆς CIA» («A Draconian Cure for Chile's Economic Ills», *Business Week*, 12 Ἰανουαρίου). Διάφοροι μάρτυρες κατέθεσαν στὴν Ἐπιτροπὴ ὅτι ὀρισμένοι ἀπὸ «τὰ παιδιὰ τοῦ Σικάγου» πήραν χρήματα ἀπὸ τὴ CIA γιὰ «ἐρευνες», ὅπως π.χ. γιὰ ἕνα σχέδιο 300 σελίδων πού παραδόθηκε στοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ

πρὶν ἀπὸ τὸ πραξικόπημα. Ἔτσι γίνεται κατανοητὸ πὼς «ἀμολήθηκαν» στὴ χιλιανὴ οἰκονομία, μετὰ τὸ πραξικόπημα, ὅπως ἔγραψε ἡ *Wall Street Journal* (2 Νοεμβρίου 1973). Ἡ ἀρχικὴ τους προσέγγιση ἦταν σταδιακὴ, καὶ μόνο μετὰ ἀπὸ ἕνα χρόνο σχετικῆς σύγχυσης ἀποφάσισαν νὰ ἐφαρμόσουν χωρὶς σημαντικὲς τροποποιήσεις τὸ θεωρητικὸ μοντέλο πού διδάχτηκαν στὸ Σικάγο. Τὸ γεγονός αὐτὸ τίμησε μὲ ἐπίσκεψή του ὁ ἴδιος ὁ Milton Friedman, πού μαζί μὲ τὸ συνεργάτη του καθηγητὴ Harberger ἔκανε διάφορες πολυδιαφημισμένους ἐμφανίσεις γιὰ νὰ ἐφαρμόσει μιὰ «θεραπεία-σόκ» στὴ χιλιανὴ οἰκονομία – θεραπεία πού, ὅπως τόνισε ὁ Friedman, εἶναι «τὸ μόνο φάρμακο. Ἀπολύτως. Δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο. Δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἄλλη μακροπρόθεσμὴ λύση» (*El Mercurio*, Σαντιάγο, 23 Μαρτίου 1975).

Οἱ βασικὲς ἀρχές τοῦ οἰκονομικοῦ μοντέλου πού προτείνουν ὁ Friedman καὶ οἱ ὁπαδοὶ του καὶ πού υἱοθέτησε ἡ χιλιανὴ χούντα εἶναι οἱ ἑξῆς: τὸ μόνο δυνατό πλαίσιο γιὰ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη εἶναι αὐτὸ πού ἐπιτρέπει ἐλεύθερη λειτουργία τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα· ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση εἶναι ἡ πιὸ ἀποτελεσματικὴ μορφή οἰκονομικῆς ὀργάνωσης, καὶ ἔτσι ὁ ἰδιωτικὸς τομέας πρέπει νὰ εἶναι ὁ καθοριστικὸς παράγοντας στὴν οἰκονομία. Οἱ τιμές πρέπει νὰ ρυθμίζονται ἐλεύθερα, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὁ πληθωρισμὸς, ὁ χειρότερος ἐχθρὸς τῆς οἰκονομικῆς προόδου, εἶναι τὸ ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς νομισματικῆς ἐπέκτασης, καὶ μπορεῖ νὰ ἐξουδετερωθεῖ μόνο μὲ δραστικὲς περιοχέσιμες δαπάνες.

Ἄν ἐξαιρέσουμε τὴ Χιλίη, καμιὰ κυβέρνηση στὸν κόσμο δὲν παρῆγε ἀπόλυτη ἐλευθερία στὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση. Καὶ αὐτὸ γιὰτί κάθε οἰκονομολόγος (ἐκτός ἀπὸ τὸν Friedman καὶ τοὺς ὁπαδούς του) ἀπὸ δεκαετίες τώρα γνωρίζει ὅτι στὴν πραγματικότητα στὸν καπιταλισμὸ δὲν ὑπάρχει ὁ τέλειος ἀνταγωνισμὸς πού περιέγραψαν οἱ κλασικοὶ φιλελευθεροὶ οἰκονομολόγοι. Τὸ Μάρτιο τοῦ 1975, στὸ Σαντιάγο, ἕνας δημοσιογράφος τὸλμησε νὰ πεῖ στὸν Friedman ὅτι ἀκόμα καὶ στίς πιὸ ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὲς χώρες, ὅπως π.χ. στίς ΗΠΑ, ἡ κυβέρνηση ἐφαρμόζει διάφορους τύπους ἐλέγχου στὴν οἰκονομία. Ὁ Friedman ἀπάντησε: «Ἥμουν πάντοτε ἀντίθετος· δὲν τοὺς ἐπιδοκίμαζω καὶ πιστεύω ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐφαρμόζουμε. Εἶμαι ἀντίθετος σὲ κάθε οἰκονομικὴ παρέμβαση τῆς κυβερνήσεως στὴ χώρα μου, ὅπως καὶ στὴ Χιλίη ἢ ὅπουδήποτε ἄλλου» (*Que Pasa*, ἐβδομαδιαῖο χιλιανὸ περιοδικό, 3 Ἀπριλίου 1975).

Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος χώρος γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε γενικότερα τὴν ὀρθότητα τῶν ἀξιωμάτων πού προβάλλει ὁ Friedman καὶ ἡ σχολὴ τοῦ Σικάγου. Θέλω νὰ ἀσχοληθῶ μόνο μὲ τὸ τί συμβαίνει ὅταν τὸ μοντέλο τους ἐφαρμόζεται σὲ μιὰ χώρα ὅπως ἡ Χιλίη. Ἐδῶ οἱ θεωρίες τοῦ Friedman εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτες –ἀπὸ οἰκονομικὴ ἀποψη ὅσο καὶ ἠθικά– γιὰτί προτείνουν μιὰ πολιτικὴ ἀπόλυτα ἐλεύθερη ἀγορὰ μὲ πλαίσιο μιὰ τεράστια ἀνισότητα τῶν οἰκονομικῶν φορέων: ἀνισότητα ἀνάμεσα στίς μονοπωλιακὲς καὶ στίς μικρὲς ἢ μεσαίες ἐπιχειρήσεις· ἀνισότητα ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού κατέχουν κεφάλαιο καὶ σ' αὐτοὺς πού διαθέτουν μόνο τὴν ἱκανότητά τους γιὰ ἐργασία, κλπ. Παρόμοια ἀποτελέσματα θὰ εἶχε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μοντέλου αὐτοῦ καὶ σὲ ὅποιαδήποτε ἄλλη ὑπανάπτυκτη, ἐξαρτημένη οἰκονομία.

Εἶναι παράλογο νὰ μιλάμε γιὰ ἐλεύθερο ἀνταγωνισμὸ στὴ Χιλίη. Ἡ οἰκονομία τῆς χώρας μονοπωλεῖται. Μιὰ ἐπιστημονικὴ μελέτη πού ἔγινε τὴν περίοδο τῆς διακυβερνήσεως Frei δεί-

χνει ότι το 1966 284 επιχειρήσεις έλεγχαν όλες τις κατηγορίες της οικονομικής δραστηριότητας στη Χιλή. Στο βιομηχανικό τομέα, 144 επιχειρήσεις έλεγχαν όλους τους κλάδους. Τίς 144 αυτές επιχειρήσεις, πού αποτελούν τόν πυρήνα του βιομηχανικού τομέα, τίς έλέγχουν ελάχιστοι: «τό 90-100% του κεφαλαίου γιά πάνω από τό 50% αυτών των επιχειρήσεων έλέγχεται από 10 μετόχους» (*Política y Espíritu*, αρ. 356, 1975).

Άλλες μελέτες πού έγιναν στην πρό του Άλλιέντε περίοδο δείχνουν την έκταση της κυριαρχίας των Ξένων πολυεθνικών επιχειρήσεων στην χιλιανή οικονομία. Όπως λένε οι Barnett και Muller στο *Global Reach*: «Στή Χιλή πριν από τόν Άλλιέντε, τό 51% των μεγαλύτερων 160 επιχειρήσεων τό έλεγχαν διεθνείς εταιρίες. Στους 7 κυριότερους βιομηχανικούς κλάδους της οικονομίας 1 ως 3 εταιρίες έλεγχαν τουλάχιστον τό 51% της παραγωγής. Από τίς 22 μεγαλύτερες διεθνείς εταιρίες πού λειτουργούσαν στην χώρα, οι 19 λειτουργούσαν χωρίς κανέναν ανταγωνισμό ή μοιράζονταν την αγορά μέ άλλα όλιγοπώλια».

Από τό 1971 ως τό 1973, οι περισσότερες μονοπωλιακές και όλιγοπωλιακές επιχειρήσεις είχαν έθνικοποιηθεί και άνηκαν στό δημόσιο τομέα. Όστόσο ό ζήλος μέ τόν όποιο απογύμνωσε ή στρατιωτική δικτατορία τό δημόσιο τομέα και μεταβίβασε βιομηχανίες σέ Ξένες εταιρίες, σημαίνει ότι ό βαθμός μονοπωλιακής συγκέντρωσης είναι τώρα τουλάχιστον τόσο ύψηλός όσο ήταν πριν από την κυβέρνηση Λαϊκής Ένότητας του Άλλιέντε.

Μιά έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου τό Μάιο του 1976 αναφέρει ότι: «Η διαδικασία απόδοσης στον ιδιωτικό τομέα σχεδόν όλων των επιχειρήσεων πού τά τελευταία 15 χρόνια και ιδιαίτερα την περίοδο 1971-73 άνηκαν στό δημόσιο τομέα συνεχίζεται (τό 1975)... Στο τέλος του 1973, ή Δημόσια Έπιχείρηση Ανάπτυξης (CORFO) είχε 492 εταιρίες, ανάμεσα τους και 18 έμπορικές τράπεζες... Από αυτές, 253 εταιρίες αποδόθηκαν στους προηγούμενους ιδιοκτήτες τους. Από τίς υπόλοιπες 239 εταιρίες... 104 (ανάμεσα στις όποιες και 10 τράπεζες) πουλήθηκαν, 16 (και 2 τράπεζες) απονέμονται σύντομα, και γιά άλλες 21 εταιρίες γίνονται διμερείς διαπραγματεύσεις μέ ομάδες πιθανών αγοραστών... Γιά την αγορά των υπολοίπων ύφίσταται άνταγωνισμός». Είναι φανερό ότι οι αγοραστές είναι μία μικρή οικονομική όλιγαρχία πού δυναμώνει μ' αυτές τίς εταιρίες ή μονοπωλιακή ή όλιγοπωλιακή της θέση. Ταυτόχρονα, σημαντικός αριθμός βιομηχανιών πουλήθηκε σέ πολυεθνικές εταιρίες, όπως ή έθνική βιομηχανία ελαστικών (INSA) πού την αγοράσε ή Firestone, δέν έχει ανακοινωθεί γιά ποιό ποσό, και μία από τίς κυριότερες βιομηχανίες χαρτοποιίας (Celulosa Forestal Aranco) πού την αγοράσε ή Parsons & Whittemore.

Υπάρχουν και πολλά άλλα παραδείγματα γιά νά αποδείξουμε ότι, όσον αφορά τόν άνταγωνισμό, ή συνταγή του x. Friedman στό θεωρητικό του μοντέλο. Τό πρώτο έξάμνη του 1975, στό πλαίσιο της διαδικασίας ελαστικοποίησης των κανονισμών στον οικονομικό τομέα, ή τιμή του γάλακτος αφέθηκε ελεύθερη. Μέ ποιό αποτέλεσμα: Η τιμή γιά τόν καταναλωτή ανέθηκε κατά 40%, ενώ ή τιμή γιά τόν παραγωγό μειώθηκε κατά 22%. Υπάρχουν περισσότεροι από 10.000 παραγωγοί γάλακτος στην Χιλή, αλλά μόνο δύο εταιρίες έπεξεργασίας γάλακτος, πού έλέγχουν την αγορά. Περισσότερο από τό 80% της χιλιανής παραγωγής χαρτιού, και τό 100% όρισμένων τύπων χαρτιού, προέρχεται από μία έπιχείρηση, την Compañia Manu-

facturera de Papeles y Cartones, πού έλέγχεται από τόν όμιλο Alessandri και μπορεί νά καθορίζει τίς τιμές χωρίς κανένα φόβο άνταγωνισμού. Πάνω από 15 διαφορετικές Ξένες μάγκες οικιακών συσκευών κυκλοφορούν στην αγορά, αλλά άνηκουν όλες σέ τρείς εταιρίες πού τίς συναρμολογούν στην Χιλή, καθορίζοντας και τίς λιανικές τιμές.

Φυσικά, οι όπαδοί της Σχολής του Σικάγου θά έλεγαν ότι μέ τη φιλελευθεροποίηση της διεθνούς αγοράς, όπως διατυπώνεται στό μοντέλο, τά χιλιανά μονοπώλια και όλιγοπώλια θά εκτεθούν στό διεθνή άνταγωνισμό. Όστόσο αυτό δέν συμβαίνει. Η Χιλή έχει τέτοια έλλειψη Ξένου συναλλάγματος, πού δέν μπορεί νά εισαγάγει ούτε τά πιό απαραίτητα αγαθά. Άκόμα πιό σημαντικό είναι τό γεγονός ότι οι Ξένες εταιρίες δέν ένδιαφέρονται νά στείλουν στην Χιλή αγαθά πού θά άνταγωνίζονταν τά αγαθά πού παράγουν οι θυγατρικές τους εταιρίες στην Χιλή. Έπιπλέον, όμως, στην Χιλή τά οικονομικά συμφέροντα πού έλέγχουν τους βιομηχανικούς κλάδους, έλέγχουν επίσης και τά χρηματοδοτικά ιδρύματα και τίς εισαγωγικές δραστηριότητες. Αυτές οι ομάδες συμφερόντων δέν είναι διατεθειμένες νά άνταγωνισθούν μεταξύ τους. Δηλαδή, ή εφαρμογή των θεωριών του Friedman στην πραγματική ζωή της Χιλής σημαίνει ότι οι βιομηχανοί μπορούν ελεύθερα νά «άνταγωνίζονται» σέ όποιοδήποτε επίπεδο τιμών διαλέξουν.

Άλλα στοιχεία των οικονομικών πού διαδάσκονται στό Πανεπιστήμιο του Σικάγου έχουν άγνοηθεί από τους οικονομικούς συμβούλους της χούντας. Ένα από αυτά είναι ή σπουδαιότητα της ελεύθερης διαμόρφωσης των μισθών μετά από διαπραγματεύσεις εργατών και εργοδοτών· ένα άλλο ή άποτελεσματικότητα της αγοράς ως μηχανισμού κατανομής των πόρων της οικονομίας. Είναι ειρωνία νά αναφέρεται τό δικαίωμα των εργατών νά διαπραγματεύονται σέ μία χώρα όπου ή Συνομοσπονδία των Έργατών είναι εκτός νόμου και όπου οι μισθοί καθορίζονται μέ διατάγματα της χούντας. Και φαίνεται ακόμα πιό γελοίο νά μιλάμε γιά την αγορά σαν τόν πιό άποτελεσματικό μηχανισμό κατανομής των πόρων, όταν είναι γνωστό ότι δέν γίνονται σχεδόν καθόλου παραγωγικές επενδύσεις στην οικονομία, γιατί ή πιό έπικερδή «επένδυση» είναι ή κερδοσκοπία. Μέ τό σύνθημα «Πρέπει νά δημιουργήσουμε αγορά κεφαλαίου στην Χιλή», όρισμένες ιδιωτικές ομάδες πού προσταύονται από τη χούντα έξουσιοδοτήθηκαν νά διευκολύνουν τους λεγόμενους «financieros» (κατόχους χρηματικού κεφαλαίου), πού είναι αναμιγμένοι στις πιό άνταρχειαστικές κερδοσκοπίες στην κεφαλαιαγορά. Οι καταχρήσεις τους ήταν τόσο σκανδαλώδεις, ώστε ακόμα και ό Orlando Saenz, πρώην πρόεδρος του Συνδέσμου Βιομηχάνων της Χιλής και πιστός όπαδός του πραξικόπηματος, δέν μπόρεσε παρά νά διαμαρτυρηθεί λέγοντας: «δέν είναι δυνατό νά συνεχιστεί τό χρηματοδοτικό χάος στην Χιλή. Είναι άπαραίτητο τά εκατομμύρια πού τώρα χρησιμοποιούνται γιά υπερβολικές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις μπροστά σ' αυτούς πού είναι άνεργοι νά στραφούν σέ παραγωγικές επενδύσεις» (*La Tercera*, 9 'Απριλίου 1975).

Άλλά τό κεντρικό σημείο της συνταγής του Friedman είναι ό έλεγχος του πληθωρισμού, κάτι πού ή χούντα τονίζει διαρκώς ότι πρέπει νά γίνει και ότι άπαιτεί «τίς συνεχείς προσπάθειες όλων των Χιλιανών». Ο καθηγητής Harberger ανακοίνωσε κατηγορηματικά τόν 'Απρίλιο του 1975: «Δέν βλέπω καμιά δικαιολογία γιά τη συνέχιση του πληθωρισμού· οι αίτιες πού τόν δημιούργησαν είναι γνωστές: τά έλλείμματα του προϋπολογι-

σμού και ή νομισματική επέκταση πρέπει να σταματήσουν. Γνωρίζω ότι θα με ρωτήσετε τί γίνεται με την ανεργία : ακόμα και αν ή κυβέρνηση μειώσει τό έλλειμμα στό μισό, πάλι τό ποσοστό ανεργίας δέν θα ανέλθει πάνω από 1% » (Que Pasa. 10 'Απριλίου 1975). Σύμφωνα μέ τά επίσημα στοιχεία τής χούντας, μεταξύ 'Απριλίου και Δεκεμβρίου 1975 τό έλλειμμα του προϋπολογισμού μειώθηκε περίπου κατά 50%, όπως σύστησε ο Harberger. Την ίδια περίοδο τό ποσοστό ανεργίας αύξήθηκε 6 φορές περισσότερο από ό,τι είχε προβλέψει. Η συνταγή που ο Harberger εξακολουθεί να υποστηρίζει συνιστά να μειωθούν οι κυβερνητικές δαπάνες, ώστε να μειωθεί ή ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί. Αυτό θα είχε αποτέλεσμα να περιοριστεί ή ζήτηση, όποτε θα μειώνονταν γενικά οι τιμές. Έτσι ο πληθωρισμός θα γιατρευόταν. Ο καθηγητής Harberger δέν ξεκαθαρίζει ποιός θα σήκωνε τό βάρος τής θεραπείας, κατεδάζοντας τό βιοτικό του επίπεδο.

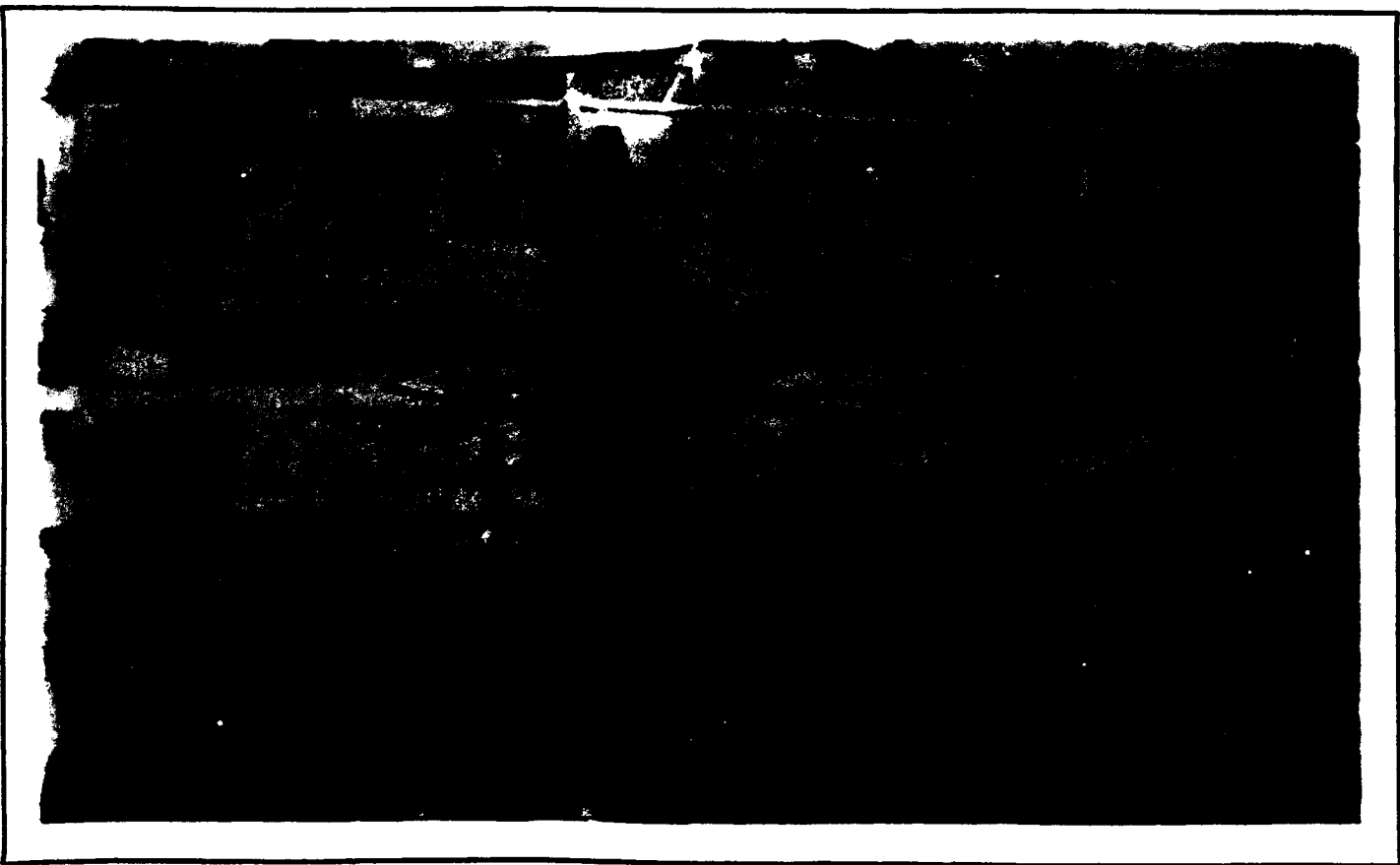
Αναμφισβήτητα, ή υπερβολική νομισματική επέκταση αποτελεί σημαντικό πληθωριστικό παράγοντα σε κάθε οικονομία. Ωστόσο ο πληθωρισμός στη Χιλή (όπως και σε οποιαδήποτε άλλη υπανάπτυκτη χώρα) είναι φαινόμενο πολύ πιο πολύπλοκο από ό,τι περιγράφεται στό μηχανιστικό μοντέλο των θεωρητικών τής νομισματικής πολιτικής. Οι όπαδοί τής Σχολής του Σικάγου, για παράδειγμα, φαίνεται ότι ξεχνούν πως ή μονοπωλιακή διάρθρωση τής χιλιανής οικονομίας επιτρέπει στις κυρίαρχες επιχειρήσεις να διατηρούν σταθερές τις τιμές των προϊόντων τους, έστω και αν ή ζήτηση πέφτει. Ξεχνούν ακόμα τό ρόλο που παίζουν οι λεγόμενες πληθωριστικές προβλέψεις

στην άνοδο των τιμών. Στη Χιλή, οι πληθωριστικές προβλέψεις τελευταία φτάνουν στό 15% περίπου τό μήνα. Προβλέποντας τό μέλλον, οι επιχειρήσεις προετοιμάζονται για μελλοντικές αύξησης του κόστους παραγωγής τους, αυξάνοντας τις τιμές των προϊόντων τους. Αυτή ή συνεχής άνοδος των τιμών δημιουργεί ένα γενικότερο κλίμα πληθωρισμού, όπου κανένας μέρυστά διαθέσιμα δέν είναι διατεθειμένος να τά κρατήσει. Έτσι οι κυρίαρχες ομάδες συμφερόντων, λειτουργώντας χωρίς κανέναν κυβερνητικό έλεγχο, μπορούν να χρησιμοποιούν τό μηχανισμό τής κεφαλαιαγοράς. Δημιουργούν ιδρύματα που απορροφούν τό διαθέσιμο χρήμα και τό χρησιμοποιούν σε διάφορα είδη κερδοσκοπίας, πράγμα που έντεινει μέ τή σειρά του τον πληθωρισμό.

Οι οικονομικές επιπτώσεις

Τρία χρόνια έχουν περάσει από τότε που άρχισε τό πείραμα αυτό στη Χιλή, και υπάρχουν αρκετές πληροφορίες για να συμπεράνουμε ότι οι όπαδοί του Friedman στη Χιλή άπότυχαν, τουλάχιστον στους δηλωμένους στόχους τους, και ιδιαίτερα στην προσπάθειά τους να έλέγξουν τον πληθωρισμό. Άλλά έχουν πετύχει, τουλάχιστον προσωρινά, ένα γενικότερο στόχο τους: να εξασφαλίσουν την οικονομική και πολιτική έξουσία μιας ολιγάριθμης κυρίαρχης τάξης, πραγματοποιώντας μία μαζική μεταβίβαση πλούτου από τις κατώτερες και μεσαίες τάξεις σε μία προνομιούχα ομάδα μονοπωλητών και κερδοσκόπων.

Τά σημάδια τής άποτυχίας τους είναι συντριπτικά. Στις 24

Απριλίου 1975, μετά από την τελευταία γνωστή επίσκεψη των κκ. Friedman και Harberger στη Χιλή, ο ύπουργός οικονομικών της χούντας Jorge Canas είπε: «Η σεβαστή χούντα μου ζήτησε να διαμορφώσω και να θέσω σε εφαρμογή ένα οικονομικό πρόγραμμα με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη του πληθωρισμού. Μαζί με μία πολυμελή ομάδα τεχνικών, παρουσιάσαμε στις χιλιανές αρχές ένα πρόγραμμα οικονομικής αναζωογόνησης, που έχει ήδη γίνει αποδεκτό και τίθεται σε εφαρμογή. Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος είναι η καταπολέμηση του πληθωρισμού μέσα στο 1975» (είναι φανερό ότι η ομάδα των τεχνικών είναι ο Friedman και η παρέα του). Στο τέλος του 1975 ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού στη Χιλή είχε φτάσει το 341% -δηλαδή ο υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού στον κόσμο. Τήν ίδια περίοδο οι καταναλωτικές τιμές αυξήθηκαν κατά 375% και οι χοντρικές τιμές κατά 440%.

Αναλύοντας τις αιτίες του πληθωρισμού στη Χιλή, μία πρόσφατη μελέτη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (IMF) αναφέρει: «Η μείωση των κυβερνητικών δαπανών, με τα αρνητικά αποτελέσματα που προκαλεί στην απασχόληση, στη στέγαση και στα δημόσια έργα, έγινε σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα από ό,τι είχε προγραμματιστεί, και αυτό γιατί έπρεπε να εξασφαλιστούν οι τεράστιες πιστωτικές απαιτήσεις του ιδιωτικού τομέα...» και ακόμα: «η δλη νομισματική πολιτική εξακολούθησε να παραμένει επεκτατική το 1975. Επίσης, οι συνειζόμενες πληθωριστικές προβλέψεις και η απροθυμία του κοινού να αυξήσει τα ρευστά διαθέσιμά του. Ήκαναν ακόμα πιο πολύπλοκη την εφαρμογή του νομισματικού προγράμματος». Η μελέτη αναφέρεται στις ιδιωτικές οργανώσεις που άρχισαν να λειτουργούν χωρίς κανέναν έλεγχο, και προσθέτει ότι οι «financieros» λειτουργούν παράλληλα με το έμπορικό τραπεζικό σύστημα με τόκους κατά 50% υψηλότερους από το ανώτερο έπιτρεπτό επίπεδο των τραπεζών. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι «financieros» λειτουργούσαν το 1975 σε επίπεδα τόκου 14% το μήνα ή 168% το χρόνο, παίρνοντας δάνεια από τη Νέα Υόρκη με τόκο 10-12% το χρόνο.

Η εφαρμογή του μοντέλου της Σχολής του Σικάγου δεν κατόρθωσε να προκαλέσει σημαντική μείωση της νομισματικής επέκτασης. Προκάλεσε όμως ανελέητες μειώσεις στο εισόδημα των μισθωτών και μία δραστική αύξηση της ανεργίας· συγχρόνως αύξησε την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί με τη μορφή δανείων και μεταβιβάσεων στις μεγάλες επιχειρήσεις και του χρήματος που κυκλοφορεί από τα ιδιωτικά χρηματοδοτικά ιδρύματα, που έχουν το δικαίωμα αυτό. Όπως λέει ο Αμερικανός επιστήμονας James Petras (*New Politics*, χειμώνας 1975): «οι κοινωνικές τάξεις που στηρίζεται η χούντα είναι αυτές που κυρίως δημιουργούν τον πληθωρισμό».

Η πληθωριστική διαδικασία, που τόνωσε η χούντα άμεσα μετά το πραξικόπημα, επιβραδύνθηκε κάπως το 1975 συγκριτικά με τον άπιστευτο ρυθμό πληθωρισμού του 1974, που ήταν 375,9%. Όποσδήποτε όμως μία τόσο μικρή μείωση δεν υποδεικνύει κανένα βήμα προς την οικονομική σταθεροποίηση και δεν ωφελεί καθόλου την πλειοψηφία του χιλιανού λαού, που είναι αναγκασμένος να υφίσταται τις συνέπειες της ολικής κατάρρευσης της οικονομίας του. Αυτή η κατάσταση θυμίζει την ιστορία ενός Λατινοαμερικανού δικτάτορα τις αρχές του αιώνα μας. Όταν οι σύμβουλοί του του είπαν ότι η χώρα υποφέρει από ένα σοβαρό εκπαιδευτικό πρόβλημα, διέταξε να

κλείσουν όλα τα δημόσια σχολεία. Σήμερα, μετά από έβδομηνα χρόνια, υπάρχουν ακόμα υποστηρικτές του δικτάτορα του ανεκδότου, που πιστεύουν ότι ο τρόπος να εξαλειφθεί η φτώχεια στη Χιλή είναι ο θάνατος όλων των φτωχών.

Η υποτίμηση του νομίσματος και η μείωση των κυβερνητικών δαπανών προκάλεσαν την ύφεση, που σε λιγότερο από 3 χρόνια έχει επιβραδύνει το ρυθμό ανάπτυξης της χώρας στα επίπεδα που βρισκόταν πριν από 12 χρόνια. Το πραγματικό Ακαθάριστο Έγχωριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε στη διάρκεια του 1975 κατά 15% από το χαμηλότερο επίπεδο που ήταν το 1969, ενώ, σύμφωνα με το IMF, το πραγματικό εθνικό εισόδημα «έπεσε κατά 26%, αφήνοντας το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα κάτω από το επίπεδο που βρισκόταν πριν από δέκα χρόνια». Η μείωση του ΑΕΠ το 1975 άντανακλά μία πτώση κατά 8,1% στον τομέα των μεταλλευτικών εξορύξεων, μία πτώση κατά 27% στις μεταποιήσεις και μία μείωση κατά 35% στις κατασκευές. Η εξαγωγή πετρελαίου μειώθηκε κατά 11% περίπου, ενώ στον τομέα των συγκοινωνιών-επικοινωνιών η μείωση ήταν 15,3%. Το εμπόριο έπεσε κατά 21,5%.

Στον αγροτικό τομέα η παραγωγή φαίνεται να παραμένει στάσιμη το 1975-76, με μία μεταβολή της τάξης του 0,4% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Τη στασιμότητα αυτή την προκάλεσαν διάφοροι παράγοντες, και ανάμεσά τους η συνεχής αύξηση των τιμών των εισαγόμενων λιπασμάτων και εντομοκτόνων. Η χρήση λιπασμάτων έπεσε κατά 40% περίπου το 1975-76. Η αύξηση στις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων επέδρασε επίσης και μείωσε την παραγωγή πουλερικών και χοιρινού, που εξαρτάται σχεδόν ολοκληρωτικά από εισαγόμενες τροφές. Η επιστροφή στους προηγούμενους ιδιοκτήτες εκατομμυρίων εκταρίων γης που είχε δημευθεί και αποδοθεί σε οργανώσεις αγροτών, σύμφωνα με το Νόμο για την Αγροτική Μεταρρύθμιση του 1967, μείωσε ακόμα περισσότερο τη γεωργική παραγωγή. Κατά το τέλος του 1975, για το 60% περίπου των αγροτικών κτημάτων που είχε συμπεριλάβει η αγροτική μεταρρύθμιση -δηλαδή το 24% της γης που είχε δημευθεί- ή χούντα έβγαλε νέα διατάγματα. Από αυτά το 40% (το 75% της καλλιεργήμενης γης και το 50% της άρδευομένης) αποδόθηκε ξανά στους προηγούμενους ιδιοκτήτες.

Στον έξωτερικό τομέα της οικονομίας, τα αποτελέσματα είναι επίσης καταστροφικά. Το 1975 η αξία των εξαγωγών έπεσε κατά 28%, από 2,13 δισεκατ. δολάρια σε 1,53 δισεκατ., και η αξία των εισαγωγών μειώθηκε κατά 18%, από 2,24 δισ. δολάρια σε 1,81 δισ.δολ., δημιουργώντας έτσι έλλειμμα 280 εκατ. δολαρίων. Η εισαγωγή τροφίμων έπεσε από 561 εκατ. δολ. το 1974 σε 361 εκατ. δολ. το 1975. Τήν ίδια περίοδο η παραγωγή τροφίμων μειώθηκε προκαλώντας σημαντική μείωση των διαθέσιμων τροφίμων για την πλειοψηφία του πληθυσμού. Ταυτόχρονα το δημόσιο χρέος στο έξωτερικό, που πρέπει να πληρωθεί σε ξένο συνάλλαγμα, αυξήθηκε από 3,60 δισεκατ. δολάρια το Δεκέμβριο του 1974 σε 4,31 δισ. δολάρια το Δεκέμβριο του 1975. Το γεγονός αυτό επέτεινε την εξάρτηση της Χιλής από χρηματοδοτικές πηγές του έξωτερικού, και ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ. Η πολιτική της χούντας επιδάρυνε τη Χιλή με ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν έξωτερικά χρέη. Τα έπόμενα χρόνια το έθνος πρέπει να διαθέτει πάνω από 34% των εσόδων του από τις εξαγωγές για την εξόφληση των έξωτερικών χρεών.

Αλλά το σημαντικότερο αποτέλεσμα της οικονομικής πολι-

τικής ήταν η αύξηση της ανεργίας. Πριν από το πραξικόπημα το ποσοστό ανεργίας στη Χιλή ήταν 3,1%, ένα από τα χαμηλότερα του δυτικού ημισφαιρίου. Στο τέλος του 1974, το ποσοστό ανεργίας είχε φτάσει το 10% στη μητροπολιτική περιοχή του Σαντιάγο, και ήταν ακόμα υψηλότερο σε άλλες περιοχές της χώρας. Έπίσημα στοιχεία της χούντας και του IMF δείχνουν ότι το 1975 το ποσοστό ανεργίας στην περιοχή του Σαντιάγο έφτασε το 18,7%, και το αντίστοιχο ποσοστό για την υπόλοιπη χώρα έφτανε το 22%. Σε όρισμένους τομείς της οικονομίας, όπως στον τομέα των κατασκευών, είχε ξεπεράσει το 40%. Η ανεργία εξακολούθησε να αυξάνεται το 1976, και, σύμφωνα με τους πιο συντηρητικούς υπολογισμούς, τον Ιούλιο του 1976 κάπου 2,5 εκατομμύρια Χιλιανοί (περίπου το 1/4 του πληθυσμού) δεν είχαν κανένα εισόδημα και επιβίωναν χάρη στα τρόφιμα και τα ρούχα που μοιράζει η εκκλησία και διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις. Οι προσπάθειες των θρησκευτικών και άλλων οργανώσεων να απαλύνουν την οικονομική εξαθλίωση χιλιάδων Χιλιανών γίνονται συνήθως κάτω από τα υποψιασμένα και συχνά έχθρικά βλέμματα της μυστικής αστυνομίας.

Οι απάνθρωπες συνθήκες στις οποίες ζει ένα μεγάλο ποσοστό του χιλιανού λαού φαίνονται από την αύξηση του ποσοστού του υποσιτισμού και της βρεφικής θνησιμότητας καθώς και από την παρουσία χιλιάδων ζητιάνων στους δρόμους του Σαντιάγο. Φτιάχνουν μία είκόνα πείνας και στέρησης που δεν έχει ξαναγίνει στη Χιλή. Οι οικογένειες που παίρνουν τον

«ελάχιστο μισθό» δεν μπορούν να καταναλώνουν πάνω από 1000 θερμίδες και 15 γραμ. πρωτεΐνης κατά κεφαλή την ημέρα. Αυτό είναι λιγότερο από το μισό από το ελάχιστο επίπεδο κατανάλωσης που καθιέρωσε ο Διεθνής Οργανισμός Υγείας (WHO). Σημαίνει δηλαδή εξόντωση από άσιτία. Η βρεφική θνησιμότητα, που είχε μειωθεί σημαντικά την εποχή της κυβέρνησης του Άλλιέντε, έφτασε το 18% τον πρώτο χρόνο της στρατιωτικής κυβέρνησης, σύμφωνα με στοιχεία της Οικονομικής Επιτροπής για τη Λατινική Αμερική του ΟΗΕ. Για να αντιμετωπίσει την κριτική από τους ίδιους τους ανθρώπους της για τις βάρβαρες συνέπειες της ανεργίας, η χούντα διαμόρφωσε το 1975 ένα δείγμα «προγράμματος απασχόλησης», που όμως καλύπτει μόνο το 3% της εργατικής δύναμης και με μισθούς κάτω από 30 δολ. το μήνα.

Παρόλο που η οικονομική πολιτική είχε πιο σκληρές επιπτώσεις για την εργατική τάξη, η γενική κατάρρευση της οικονομίας χτύπησε αρκετά και τις μεσαίες τάξεις. Έτσι οι μεσαίες εθνικές βιομηχανίες είδαν τα σχέδιά τους να καταστρέφονται με τη μείωση της ζήτησης, και να τις απορροφούν τα μονοπώλια που θά έπρεπε να ανταγωνισθούν. Έξαιτίας της κατάρρευσης της βιομηχανίας των αυτοκινήτων, εκατοντάδες βιοτεχνίες και μικρές βιομηχανίες που ήταν προμηθευτές της χρεοκόπησαν. Τρεις μεγάλες ύφαντουργίες (FIAD, Tomé Oveja, και Bellavista) λειτουργούν 3 ημέρες την εβδομάδα, αρκετές βιομηχανίες υποδημάτων, μεταξύ των οποίων και η Calzados Bata,

έκλεισαν. Η Ferrilzoa, από τις κυριότερες βιομηχανίες καταναλωτικών αγαθών, κήρυξε πρόσφατα πτώχευση. Αντιμετωπίζοντας αυτή την κατάσταση ο Raul Sahli, ο νέος πρόεδρος του Συνδέσμου Βιομηχάνων της Χιλής, που συνδέεται με τα μεγάλα μονοπώλια, διακήρυξε φέτος ότι: «Η κοινωνία της ελεύθερης οικονομίας πρέπει να λειτουργεί σε δλους τους τομείς. Αν υπάρχουν βιομήχανοι που δεν τους άρέσει, άς πάνε στο διάβολο. Εγώ δεν πρόκειται να τους υποστηρίξω». (Αναφέρεται από τον Andre Gunder Frank στο «Second Open Letter to Milton Friedman and Arnold Harberger», Απρίλιος 1976).

Ο χαρακτήρας της οικονομικής συνταγής και οι επιπτώσεις της μπορούν να γίνουν καλύτερα αντιληπτές αν δούμε την κατανομή του εγγώριου εισοδήματος. Τό 1972 οι υπάλληλοι και οι εργάτες που δούλευαν για την κυβέρνηση της Λαϊκής Ενότητας έπαιρναν τό 62,9% του συνολικού έθνικού εισοδήματος, ενώ τό 37,1% πήγαινε στον ιδιωτικό τομέα. Τό 1974 τό μερίδιο των μισθωτών μειώθηκε στό 38,2% ενώ των ιδιοκτητών έφτασε τό 61,8%. Τό 1975 «οι μέσοι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 8%», σύμφωνα με τό IMF. Είναι πιθανόν οι αντίστροφες αυτές τάσεις να εξακολούθησαν τό 1976. Αυτό σημαίνει ότι τά 3 τελευταία χρόνια άρκετά δισεκατ. δολάρια πήγαν από την τσέπη των μισθωτών κατευθείαν στην τσέπη των κεφαλαιοκρατών και των γαιοκτημόνων. Αυτές είναι οι οικονομικές επιπτώσεις που είχε στη Χιλή η εφαρμογή της συνταγής του Friedman και της ομάδας του.

Μιά έρμηνεία για τό πραξικόπημα

Την οικονομική πολιτική της χιλιανής χούντας και τις επιπτώσεις της πρέπει να τά δούμε στό πλαίσιο της διεθνούς άντεπανάστατικής διαδικασίας που έχει στόχο να ξανααποδώσει σε μία μικρή μειοψηφία τόν οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό έλεγχο που είχε χάσει σταδιακά τά τελευταία τριάντα χρόνια, και ιδιαίτερα τά χρόνια της κυβέρνησης Λαϊκής Ενότητας.

Ός την ημέρα τόυ πραξικοπήματος (11 Σεπτεμβρίου 1973) η χιλιανή κοινωνία χαρακτηριζόταν από την όλοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή της εργατικής τάξης και των κομμάτων της στό διαδικασία λήψης οικονομικών και κοινωνικών αποφάσεων. Από τό 1900 περίπου, μέσα από τό μηχανισμό της κοινοδουλευτικής δημοκρατίας, οι εργάτες κέρδιζαν σταθερά οικονομική, κοινωνική και πολιτική δύναμη. Έπιστέγασμα αυτής της διαδικασίας ήταν η έκλογή του Σαλδατόρ Άλλιέντε ως Πρόεδρου της Χιλής. Για πρώτη φορά στην ιστορία, μία κοινωνία προσάβησε να εγκαθιδρύσει τό σοσιαλισμό με ειρηνικά μέσα. Κατά την προεδρία του Άλλιέντε, ύπήρξε μία φανερή βελτίωση στις συνθήκες δουλειάς, ύγείας, στέγασης, εκμετάλλευσης της γης και παιδείας για τό λαό. Και όσο γινόταν αυτό, οι προνομιούχες τάξεις και τά κυρίαρχα ξένα συμφέροντα έδλεπαν τόν έαυτό τους να άπειλείται.

Η δημοτικότητα της κυβέρνησης Άλλιέντε, παρ' όλες τις σοβαρές οικονομικές και πολιτικές πιέσεις από τό έξωτερικό και τις προσπάθειες να στραφούν οι μεσαίες τάξεις εναντίον της, αύξήθηκε από τό 1970 ως τό 1973. Τό Μάρτιο του 1973, πέντε μόνο μήνες πριν από τό πραξικόπημα, έγιναν οι εκλογές για τή Γερουσία της Χιλής. Τά πολιτικά κόμματα της Λαϊκής Ενότητας αύξησαν τό ποσοστό των ψήφων τους κατά 7% σε σχέση με τους ψήφους που πήραν στις προεδρικές εκλογές του 1970.

Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία της Χιλής όπου τά κόμματα που ύποστήριξαν την κυβέρνηση κέρδισαν περισσότερους ψήφους σε ενδιάμεσες εκλογές. Η εξέλιξη αυτή έπεισε την άστική τάξη και τους όπαδούς της στό έξωτερικό ότι δεν θά μπορούσαν να επανακτήσουν τά προνομία τους με τή δημοκρατική διαδικασία. Αυτός είναι ο λόγος που αποφάσισαν να καταλύσουν τό δημοκρατικό σύστημα και τους θεσμούς του κράτους και, μέσω της συμμαχίας τους με τους στρατιωτικούς, να άρπάξουν την έξουσία με τή βία.

Σ' αυτό τό πλαίσιο ή συγκέντρωση του πλούτου δεν είναι τυχαία παρά κανόνας· δεν είναι ή όριακή συνέπεια μιάς δύσκολης κατάστασης - όπως θά 'θελαν να πιστέψει ο κόσμος - παρά βάση για ένα κοινωνικό πρόγραμμα. Δεν είναι οικονομική συνηνοχή παρά προσωρινή πολιτική έπιτυχία. Η πραγματική τους άποτυχία δεν είναι ή φανερή τους άδυναμία να άνακατανεύμουν τόν πλούτο ή να προκαλέσουν σταθερή οικονομική ανάπτυξη (αυτές δεν είναι οι προτεραιότητες τους), παρά ή άνικανότητά τους να πείσουν την πλειοψηφία του χιλιανού λαού ότι ή πολιτική τους είναι σωστή και άναγκαία. Άπότυχαν δηλαδή να άφανίσουν τή συνείδηση του χιλιανού λαού. Τό οικονομικό πρόγραμμα έπρεπε να επιδληθεί με τή βία, και αυτό στη Χιλή μπορούσε να γίνει μόνο με τό φόνο χιλιάδων, τήν ίδρυση στρατόπεδων συγκέντρωσης σ' όλη τή χώρα και τή φυλάκιση πάνω από 100.000 ανθρώπων μέσα σε τρία χρόνια, τήν κατάργηση των εργατικών συνδικάτων και των όργανώσεων στις γειτονίες, και τήν άπαγόρευση κάθε είδους πολιτικής δραστηριότητας και όλων των μορφών ελεύθερης έκφρασης.

Ένώ «τά παιδιά του Σικάγου» χάρισαν μία έπίφαση τεχνικής εύπρέπειας στό όνειρα του laissez-faire και στην πολιτική άπληστία της παλαιάς όλιγαρχίας των γαιοκτημόνων και της άνώτερης άστικής τάξης των μονοπωλίων και των κερδοσκοπών, οι στρατιωτικοί εφάρμοσαν τήν άπρোকάλυπτη βία που άπαιτούσαν αυτοί οι στόχοι. Καταπίση για τήν πλειοψηφία, και «οικονομική έλευθερία» για τήν όλιγάριθμη προνομιούχα τάξη στη Χιλή, είναι οι δυό όψεις του ίδιου νομίσματος.

Υπάρχει έτσι μία έσωτερική άρμονία άνάμεσα στις δυό κεντρικές επιδιώξεις που άνακοίνωσε η χούντα μετά τό πραξικόπημα του 1973: τήν «καταστροφή του καρκίνου του μαρξισμού» (που σημαίνει όχι μόνο τήν καταπίση των κομμάτων της άριστερας παρά και τή διάλυση όλων των εργατικών όργανώσεων που είχαν δημιουργηθεί επί δημοκρατίας, και κάθε αντιπολίτευσης, άκόμα και των χριστιανοδημοκρατών και των θρησκευτικών όργανώσεων) και τήν εγκαθίδρυση της ελεύθερης «ιδιωτικής οικονομίας» με παράλληλο έλεγχο του πληθωρισμού άλά Friedman.

Είναι παράλογο κατά συνέπεια, αυτοί που εμπνέουν, στηρίζουν και χρηματοδοτούν αυτή τήν οικονομική πολιτική, να διακηρύσσουν ότι ή βοήθειά τους περιορίζεται σε «τεχνικά ζητήματα», ενώ προσποιούνται ότι άπορρίπτουν τήν τρομοκρατία που άπαιτείται για να πετύχει μία τέτοια πολιτική.

μετάφραση : Δόξα Σιδεραπούλου

1. Μετά από τή Χιλή, τό 1975, έρχεται ή Άργεντινή με 312% και ή Ούρουγουά με 68,1%. Και οι δυό είναι χώρες με έξαρτημένη καπιταλιστική οικονομία, που εφαρμόζουν μοντέλα πολιτικής καταπίσης και «οικονομικής έλευθερίας».